

5. Функціонування творчого мислення в умовах інформаційної невизначеності: матеріали XXIII Всеукраїнської науково-практичної конференції, 30 травня 2023 року / за ред. В. О. Моляко. Київ: Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2023. 130 с.

КРАЄЗНАВСТВО ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ПАТРІОТИЧНИХ ПОЧУТТІВ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

Аліна Хромченко, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: О.В. Колосова, кандидат педагогічних наук

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)

LOCAL STUDY AS A MEANS OF DEVELOPING PATRIOTIC FEELINGS OF OLDER PRESCHOOL STUDENTS

Alina Khromchenko, master's student

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. В статті автор розкриває важливість педагогічних умов розвитку патріотичних почуттів у старших дошкільників засобами краєзнавства. У роботі визначено сутність поняття «патріотизм», його мета, визначається роль краєзнавства як одного з дієвих засобів формування патріотичних почуттів.

Ключові слова: патріотичні почуття, патріотичні почуття дошкільників, краєзнавство

Abstract. In the article, the author explores the importance of pedagogical conditions for developing patriotic feelings in older preschool children through the use of local studies. The work defines the essence of the concept of “patriotism,” its purpose, and identifies the role of local studies as one of the effective means for shaping patriotic sentiments.

Keywords: patriotic feelings, patriotic feelings in preschoolers, regional studies.

На сьогодні, коли в Україні триває повномасштабна війна, проблема патріотичного виховання набуває особливої актуальності. Вимоги до виховання та навчання українських дітей, які живуть в умовах воєнного стану, зростають. Частина з них пережила обстріли, евакуацію та втрату рідних. Важливо забезпечити їм психологічну підтримку, навчити правилам поведінки в умовах війни, а також розвивати критичне мислення та національно-патріотичні цінності. Виховання дітей в цей час має бути спрямоване на формування поваги до України та готовності до захисту Вітчизни.

У Державних національних програмах «Освіта» («Україна ХХІ століття»), «Діти України», «Національній програмі патріотичного виховання громадян, розвитку духовності», Законах України «Про дошкільну освіту», Національній доктрині розвитку освіти України як стратегічні визначаються завдання виховання в особистості любові до Батьківщини, усвідомлення нею свого громадянського обов'язку на основі національних і загальнолюдських духовних цінностей, утвердження якостей громадянина-патріота України як світоглядного чинника [3]

Проблемою патріотичного виховання дошкільнят займалися: І. Бех, А. Богуш, М. Боришевський, В. Котирло, К. Мнишенко, Т. Поніманська, В. Сухомлинський, К. Ушинський та ін. на думку науковців, патріотизм – одне з найглибших громадський почуттів, змістом якого є любов до Батьківщини, відданість своєму народові, гордість за надбання національної культури [2, с. 222]. Патріотизм ґрунтується на позитивних цінностях країни, таких як свобода, справедливість і рівність. В. Сухомлинський стверджував, що «Приймати близько до серця радощі й прикрощі Вітчизни здатний лише той, хто не може пройти байдуже повз радощі й неприємностей окремої людини».

Патріотизм охоплює не лише емоційне ставлення до країни, але й готовність діяти на благо своєї держави і суспільства. Патріотизм часто включає повагу до національних

символів, культури, історії та традицій, а також прагнення захищати й розвивати свою країну. Розрізняють наступні форми патріотизму: громадянський патріотизм, який зосереджується на підтримці демократичних цінностей, прав і свобод громадян, участі в політичному та соціальному житті країни; культурний патріотизм, що орієнтується на збереження та популяризацію національної культури, мови, традицій; етнічний патріотизм, який підкреслює важливість збереження етнічної ідентичності та спадщини.

Завдяки патріотизму відбувається єднання нації. Адже він сприяє об'єднанню суспільства навколо спільних цінностей і цілей, прагненню до покращення життя в країні, розвитку її економіки, культури та науки. Отже, патріотизм є важливою складовою ідентичності та стабільності кожної держави.

Формування патріотизму відбувається завдяки розвитку патріотичних почуттів. Патріотичні почуття – це емоції та переживання, які людина відчуває щодо своєї батьківщини [1]. Вони можуть проявлятися в різних формах і мають важливе значення для індивідуальної та колективної ідентичності. Ось декілька ключових аспектів патріотичних почуттів: гордість за свою країну, а саме за історичні досягнення, культурні традиції та відомих співвітчизників; за перемоги національних спортивних команд на міжнародних змаганнях; відчуття вдячності і шани до тих, хто захищав і захищає країну, таких як ветерани, волонтери і активісти; відзначення важливих дат і подій, які символізують національну єдність та спільні цінності; громадянська активність, яка проявляється у бажанні брати участь у політичному і суспільному житті країни, наприклад, голосування, участь у місцевих громадах, волонтерство; готовність захищати Батьківщину в разі необхідності; відчуття прив'язаності до рідних місць, ландшафтів, міст і сіл; почуття любові та гордості за рідну мову і бажання її збереження та розвитку; бажання побачити свою країну кращою і справедливішою, що може включати критику існуючих недоліків та активну участь у реформах. Патріотичні почуття важливі, оскільки вони можуть сприяти згуртованості нації, підтримці морального духу і мотивації до спільної праці заради процвітання країни. Водночас важливо, щоб патріотизм не перетворювався на націоналізм, який може призводити до конфліктів та дискримінації.

Виховання патріотичних почуттів у дітей дошкільного віку є важливим аспектом формування їхньої особистості та громадянської свідомості. На цьому етапі закладаються основи любові до Батьківщини, шанобливого ставлення до її культури, традицій і символів.

Дошкільний вік є найсприятливішим періодом для емоційно-психологічного впливу на дитину з метою розвитку патріотичних почуттів. Надзвичайна яскравість та сила образів сприйняття дійсності, культурного простору у дошкільному віці сприяє тому, що вони залишаються в пам'яті надовго, а часом і на все життя. Розвиток патріотичних почуттів у дітей відбувається активно та послідовно. Дітям старшого дошкільного віку доступні наступні патріотичні почуття: любов до рідного краю, яка включає причетність до рідного дому, сім'ї, дитячого садка, міста; повага до рідної мови; почуття власної гідності як представників свого народу; ціннісне ставлення до історії України, її культури, традицій, символів [5, с. 353].

Виховання почуття патріотизму починається з родини, тому що сім'я це той мікросоціум, у якому формується дитина як особистість, її думки, переконання. І від того як батьки, бабусі, дідусі, сестри, брати ставляться до рідної землі, Батьківщини буде залежати світогляд дитини. У дошкільному віці дитина піддається найбільшому впливу з боку дорослих, тому важливо не «впустити» моменту, коли буде формуватися патріотична свідомість [4, с. 155]. Краєзнавство є ефективним засобом виховання патріотичних почуттів у дошкільників, оскільки воно дозволяє дітям зрозуміти та відчути зв'язок з рідним краєм, його історією, культурою та природою. Використання краєзнавства у виховній роботі з дошкільниками допомагає формувати у них любов до своєї Батьківщини, повагу до її традицій і символів, а також сприяє розвитку національної свідомості.

Так, інсценування народних казок, історичних подій, святкових обрядів буде сприяти зануренню дітей у культурний контекст свого краю. А проведення ігор на свіжому повітрі на

тему природи рідного краю, дозволить їм вивчати місцеву флору і фауну. Організація екскурсій до музеїв, історичних місць, природних заповідників дозволить дітям більше дізнатися про свою історію та культуру безпосередньо на місці. Під час піших прогулянок по місцевості діти зможуть вивчати рідну природу, спостерігати за змінами в природі протягом року [6].

Важливою формою виховання дошкільників є тематичні заняття присвячені історії, культурі, традиціям і символам рідного краю. Використання наочних матеріалів, таких як карти, фотографії, ілюстрації, дозволить вихователю розвинути глибокі патріотичні почуття та міцні знання у дітей про рідний край. Цьому також сприятиме організація різноманітних майстер-класів з народних ремесел, виготовлення виробів, малювання, аплікації на теми, пов'язані з рідним краєм. Ознайомлення з казками, легендами, віршами й оповіданнями про рідний край дозволить збагатити свідомість дітей патріотичними цінностями. А перегляд дитячих фільмів і мультфільмів, які відображають національні традиції і культуру, позитивно вплине на емоційний стан дошкільників та створить міцний ґрунт для усвідомлення уявлення про патріотизм [3]. Одним із аспектів краєзнавства є залучення старших дошкільників до проведення святкових ранків і концертів, присвячених національним святкам, інсценування традиційних святкових обрядів, таких як Різдво, Великдень, День Незалежності.

Важливим напрямом роботи з розвитку патріотичних почуттів у старших дошкільників є залучення батьків та громади до співпраці у цьому процесі. Так, спільні заходи з батьками, відвідування місцевих свят і подій, зустрічі з місцевими діячами культури, видатними земляками будуть сприяти формуванню почуття спільності і приналежності до рідного краю.

Цікавими формами роботи зі старшими дошкільниками в процесі розвитку патріотичних почуттів засобами краєзнавства стануть: проєкт «Мій рідний край», під час якого діти створюють колажі, малюнки, моделі рідного краю, відвідують місцеві краєзнавчі музеї з метою ознайомлення з історією рідного міста або села; свято «День рідного краю», під час якого старші дошкільники зможуть взяти участь у конкурсах, виставках дитячих робіт, продемонструвати народну творчість (національні танці, пісні), стати учасниками вікторини на знання рідного краю; екологічний проєкт «Зелена планета», який передбачає проведення екологічних акцій, таких як посадка дерев, прибирання парків, з метою виховання любові та поваги до природи рідного краю, вивчення рослин і тварин, які мешкають у рідному краю, створення власних «міні-музеїв» природи.

Отже, краєзнавство відіграє значну роль у процесі розвитку патріотичних почуттів у старших дошкільників, адже допомагає їм віднайти своє місце в світі, відчувати приналежність до певної спільноти, що є важливим для формування національної ідентичності; знайомить з історією, культурою, природою рідного краю, що сприяє формуванню у дітей любові та гордості за свою Батьківщину; мотивує до вивчення і збереження народних звичаїв і традицій, сприяє вихованню поваги до культурної спадщини свого народу; емоційно залучає дітей у процес пізнання рідного краю через ігри, творчість, свята, що сприяє глибшому усвідомленню важливості і цінності своєї Батьківщини. Використання краєзнавства у вихованні дошкільників створює сприятливі умови для формування патріотичних почуттів, любові до рідного краю, поваги до його традицій і культурних надбань.

Список використаних джерел

1. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь. 1997. 376 с.
2. Колосова О.В. Роль громадянсько-правових цінностей у патріотичному вихованні старших дошкільників. Проблеми українського національного виховання: збірник наукових праць / за ред. Надії Скотної та Марії Чепіль. Дрогобич: редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. 2013. С. 222-229.
3. Кушова Т. М. Патріотичне виховання дітей дошкільного віку. Методичні рекомендації. Харків: Великобурлуцький ДНЗ «Сонечко», 2016. 69 с.

4. Мнишенко К.В. Етно-педагогічна культура майбутніх вихователів. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*. Серія: педагогіка і психологія. 2020. Випуск 61. С. 154-162.

5. Мнишенко К. [Участь дітей у календарних святах як засіб патріотичного виховання](#). *Перспективи та інновації науки*. Серія «Педагогіка». №13(18). 2022. С. 352-360.

6. Єпіхіна М. А., Курило Н. О. Формування основ патріотичного виховання у дошкільників засобами народознавства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*: серія: Педагогіка. Соціальна робота. Гол. ред. І.В. Козубовська. Ужгород: Говерла. 2017. Вип. 1 (40). С. 96–100.